

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مجموعه آثار حکیم میرزا احمد تنکابنی:

مطلب السؤال

رسالة اسهالیه

ترجمه و تألیف براء الساعه

تصحیح و تحقیق و ترجمہ:

رشید نقوی

حسین رضائی زاوہ

محمد رضا تسمہ نیش

منصورہ نردانی



سران ۱۳۸۸

سرشناسه: شریف تنکابنی، احمد بن محمدحسین. - ۱۲۵۰ق.
عنوان و نام پدیدآورنده: مجموعه آثار میرزا احمد تنکابنی مطلب‌السؤال، رساله اسهالیه، ترجمه بره‌الساعه
تصحیح و تحقیق: محمدرضا رستم‌بخش ... [و دیگران]

مشخصات نشر: تهران المعی ۱۳۸۸

مشخصات ظاهر: ۲۹۶ص.

فروست: طرح احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران: گام هفتم

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۵۵۳-۳۱-۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: این کتاب در قالب طرح احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران و با مشارکت و حمایت

گروه طب سنتی ایران و معاونت پژوهشی دانشگاه شاهد ... [و دیگران] منتشر گردیده است.

یادداشت: تصحیح و تحقیق محمدرضا رستم‌بخش، منصوره یزدانی، رشید تقفقد، حسین رضایی‌زاده

عنوان دیگر: مطلب‌السؤال، رساله اسهالیه، ترجمه بره‌الساعه

موضوع: پزشکی سنتی

موضوع: پزشکی - متون قدیمی تا قرن ۱۴

شناسه افزوده: رستم‌بخش، محمدرضا

شناسه افزوده: طرح احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران: ج ۷

ردمبندی کنکوه: ۱۳۸۷ ج. ۴۳/ط۱۲۵ R

ردمبندی نیویورک: ۶۱۰

شماره کتابشناسی ملی: ۱۶۵۳۶۰۱



ستاد کشوری طب سنتی
مکمل و گیاهان دارویی



انجمن علمی طب سنتی ایران



عنوان: مجموعه آثار میرزا احمد تنکابنی (مطلب‌السؤال، رساله اسهالیه، ترجمه بره‌الساعه)

مؤلف: میرزا احمد تنکابنی

تصحیح و ترجمه و تحقیق: محمدرضا رستم‌بخش، منصوره یزدانی، رشید تقفقد، حسین رضایی‌زاده

طراح جلد: محبوب فاطمی

ناشر: المعی

چاپ: دانش‌پژوه

نوبت و تاریخ چاپ: اول - بهار ۱۳۸۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد؛ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۵۵۳-۳۱-۵

همه حقوق محفوظ است

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

این کتاب در قالب طرح احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران و با مشارکت و حمایت گروه طب سنتی ایران و معاونت پژوهشی دانشگاه شاهد، انجمن علمی طب سنتی ایران، ستاد کشوری طب سنتی، مکمل و گیاهان دارویی و شهرداری تهران منتشر گردیده است. گروه پژوهشی طب سنتی ایران: تهران، خیابان کارگر شمالی، بالاتر از خیابان فرصت شیرازی، ستاد مراکز تحقیقاتی دانشگاه شاهد، شماره ۱۱۷، طبقه دوم، دفتر طرح احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران تلفن: ۶۶۴۹۴۲۲-۶۶۴۱۸۳۳۱

طرح چند مرکزی احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران

کام، مهم

طرح چند مرکزی احیای میراث مکتوب طب سنتی ایران قصد دارد در راستای توسعه منطقی و ماندگار مبانی و تاریخ طب سنتی و در ورای آن هویت اسلامی و ایرانی این دانش، با جذب حمایت‌های مادی و معنوی مراکز علمی و دانشگاهی، در سطوح داخلی و بین‌المللی گام‌های مؤثری بردارد.

در حال حاضر این رویکرد دو جنبه اساسی را دنبال می‌کند:

یکی آنکه با تشکیل ساختاری مجازی و پرهیز از تشکیلات متمرکز و پرهزینه اداری، به بازیابی و تربیت نیروهای متخصصی پردازد که هر کدام بتوانند با تکیه بر توان علمی و تجربی خود در جهت یک هدف مشترک گام بردارند.

دوم آنکه با ارائه الگویی مناسب از همکاری بین‌بخشی، توأم با اعتماد، سرعت و عدم سیرِ پیر پیچ‌وخم اداری، آثاری را عرضه بدارد که نشان و آرام چندین مرکز علمی داخلی را داشته باشد. یقیناً این رویه باعث افزایش مخاطبان و پیوند هرچه بیشتر و نزدیکتر دوستان خواهد بود.

این طرح در نظر دارد احیای کتابهای مهم و مرجع طب سنتی ایران را به انجام رساند. در این راستا و به عنوان مرحله اول، تصحیح و انتشار کتاب‌های اصیل مبانی آموزشی و کاربردی طب سنتی ایران از جمله مجموعه آثار حکیم میرزا احمد تنکابنی در دستور کار قرار دارند.

برای اطلاع و تعیین طرح دکام، مهم

دکتر محمد لای نوزن	محمد رضا ترم نغش	دکتر محسن نامری
دکتر عبدالله برای	منصوره یزدانی	دکتر حسین رضایی زاده
دکتر جلال نقر زاده	رشید نقد	دکتر ناصر رضایی پور

سازگاری طب سنتی کل و گیاهان دارویی

امروزه انسان سالم به عنوان اصلی‌ترین عامل توسعه شناخته شده است و علوم سلامت، حاصل قرن‌ها تلاش بشر، برای تحقق حیات طیبه و شرط وجود انسان سالم و توسعه پایدار است و دنیا به این حقیقت مهم پی برده است که برای تحقق سلامت باید از تمامی ظرفیت‌های مبتنی بر تجربه و عقل بهره‌گیری نماید. ساماندهی و بکارگیری روزافزون مکاتب و علوم پزشکی مختلف در نظام سلامت کشورهای جهان نیز با همین هدف انجام می‌شود. بر اساس شواهد، بشر به این نتیجه رسیده است که باید به اقتضای عقل، راه متعادل که همانا بهره‌مندی از نقاط قوت مکاتب مختلف پزشکی در دنیاست را پیماید. بدنبال این حقیقت و با اقبال مراجع بین‌المللی پزشکی دنیا نظیر سازمان جهانی بهداشت و شکل‌گیری رویکردهای جدید نظام سلامت، موج سبزی به راه افتاده است که از نشانه‌های این تحول می‌توان به شکل‌گیری حرکت‌ها و رویکردهای طبی در دنیا تحت عناوین طب مکمل، طب جایگزین، طب سنتی یا طب کل‌نگر و فراگیر و توجه ویژه به داروها و فرآورده‌های طبیعی و مخصوصاً گیاهان دارویی اشاره نمود.

به دلیل اهمیت طب سنتی ایران - که از غنی‌ترین مکاتب پزشکی دنیا بوده و ریشه عمیق در تمدن عظیم ایرانی و اسلامی دارد - و گیاهان دارویی - که دارای تنوع و پراکندگی وسیع در کشور و موجب ممتاز شدن ایران در دنیا می‌باشند هماهنگ با اکثر کشورهای دنیا، توجه همه جانبه به این موضوعات در سطوح مختلف کشور مبذول شده است. یکی از نمودهای سیاست راهبردی و رویکرد جدید در حوزه سلامت، تشکیل ستاد کشوری طب سنتی و مکمل و گیاهان دارویی بنا به امر ولایی رهبر فرزانه، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و به دستور رئیس محترم جمهوری، جناب آقای دکتر احمدی نژاد در سال ۱۳۸۶ می‌باشد. با توجه به نقش ساماندهی و حمایتی ستاد از موضوعات مربوط و به دلیل اهمیت تأمین منابع مناسب و قابل استفاده امروزی برای محققان و دانشجویان، حمایت از تصحیح و چاپ کتب اصلی و محوری طب سنتی در دستور کار ستاد قرار گرفته که کتاب حاضر از نتایج آن می‌باشد. در پایان ضمن تشکر از کلیه فعالان اجرایی و علمی مرتبط با این اثر، از درگاه ایزد منان عزت روزافزون میهن اسلامی و توفیق خدمت خالصانه در کشور را مسئلت داریم.

فهرست مطالب

۱۷.....	مقدمه مصححان
.....	مطلب السؤال
۲۵.....	تصاویر کتاب
۲۹.....	مقدمه مؤلف
۳۱.....	مقاله اول: شرافت علم طب
۳۱.....	مطلب اول: بیان شرافت علم طب
۳۴.....	مطلب دوم: وصیت اطباء
۳۵.....	تحقیق و تشخیص مرض
۳۷.....	ضرورت مراعات عادت به عنوان طبیعت دوم
۴۴.....	مطلب سوم: طبیعت مرض
۴۴.....	شناخت علایم امراض حاد و مزمن و دلایل طولانی شدن یا کوتاهی مرض
۴۶.....	مقاله دوم: شناخت امراض متشابه و تشخیص افتراقی و درمان آنها
۴۸.....	مطلب اول: تشخیص افتراقی بیماریهای مغز و اعصاب
۴۸.....	سؤال ۱: تفاوت سردرد ناشی از ذکاء حس با سردرد ناشی از ضعف دماغ
۴۸.....	سؤال ۲: تفاوت بی‌خوابی به سبب خشکی با بی‌خوابی ناشی از مواد لاذعه
۵۰.....	سؤال ۳: تفاوت سبب و سکنه
۵۰.....	سؤال ۴: تفاوت سکنه مادی و سکنه به علت ورم

- سؤال ۵: تفاوت سیات و جمود ۵۲
- سؤال ۶: تفاوت سرسام ناشی از مغز یا سرسام به علت بیماری پرده‌های مغزی ... ۵۲
- سؤال ۷: فرق میان سدر شدید با صرع ۵۵
- سؤال ۸: فرق مانیا و سرسام ۵۶
- سؤال ۹: فرق تمدد و کزاز ۵۷
- سؤال ۱۰: تفاوت لقوه تشنجی امتلائی با لقوه استرخایی ۵۸
- مطلب دوم: تشخیص افتراقی بیماریهای چشم ۶۱
- سؤال ۱۱: تفاوت بثره و دبيله در چشم ۶۱
- سؤال ۱۲: انواع رمه چشم ۶۱
- سؤال ۱۳: انواع سبیل ۶۴
- سؤال ۱۴: فرق خیال چشم با سبب معدی با خیال پیش‌آگهی آب‌مروارید ۶۵
- سؤال ۱۵: فرق خیال به سبب ذکاء حس چشم با خیال مقدمه بیماری آب چشم ۶۵
- سؤال ۱۶: فرق خیال به سبب بیماری رطوبت بیضیه ۶۶
- سؤال ۱۷: فرق خشکی جلیديه و نزول ماء ۶۶
- سؤال ۱۸: تنگی مردمک چشم ۶۷
- سؤال ۱۹: گشادگی مردمک چشم ۶۷
- مطلب سوم: تشخیص افتراقی بیماریهای گوش ۶۹
- سؤال ۲۰: فرق انواع ذوی ۶۹
- سؤال ۲۱: فرق انواع طرش ۶۹
- مطلب چهارم: تشخیص افتراقی بیماریهای بینی ۷۱
- سؤال ۲۲: فرق انواع عدم بویایی ۷۱
- سؤال ۲۳: فرق بواسیر بینی و سرطان بینی ۷۱
- سؤال ۲۴: انواع خون‌دماغ ۷۱
- سؤال ۲۵: فرق انواع خون‌دماغ شریانی ۷۲
- مطلب پنجم: تشخیص افتراقی بیماریهای دندان ۷۳

- سؤال ۲۶: فرق انواع درد دندان ۷۳
- سؤال ۲۷: فرق درد دندان ناشی از یبوست با از بین رفتن رطوبت اصلی ۷۳
- مطلب ششم: تشخیص افتراقی بیماریهای حلق ۷۵
- سؤال ۲۸: فرق خناق ناشی از ورم عضله حنجره با خناق ناشی از ورم مری ۷۵
- سؤال ۲۹: تفاوت خناق و ذبحه ۷۵
- سؤال ۳۰: تفاوت ذبحه و ورم لوزه‌ها ۷۶
- سؤال ۳۱: فرق خناق ناشی از ورم عضله مری با ورم عضله پوشاننده مری ۷۷
- سؤال ۳۲: فرق خناق ناشی از ورم نای با ورم حنجره ۷۷
- مطلب هفتم: تشخیص افتراقی بیماریهای سینه ۷۸
- سؤال ۳۳: فرق اختلال تنفسی ناشی از تنگی مجرا و انسداد و ضعف قوای تنفسی ۷۸
- سؤال ۳۴: تفاوت و تأثیر تنفس از بینی چپ یا راست ۷۸
- سؤال ۳۵: فرق سختی تنفس ناشی از ورم ریه یا انسداد در نای و نایچه‌ها ۸۰
- سؤال ۳۶: فرق انسداد نایچه‌ها با انسداد عروق ریه ۸۱
- سؤال ۳۷: فرق ربو ریوی و ربو بلغمی ۸۲
- سؤال ۳۸: فرق سرفه ناشی از وجود ماده در نای یا در نایژه‌ها یا در عروق ریه ۸۳
- سؤال ۳۹: فرق خون خارج شده از جرم ریه با خون خارج شده از عروق ریه ۸۵
- سؤال ۴۰: خلط خونی به سبب خونریزی دهانه شریان‌های متصل به ریه با خون خارج شده از پارگی عروق ریه ۸۵
- سؤال ۴۱: تفاوت خون خارج شده از عروق ریه با خون خارج شده از سینه ۸۶
- سؤال ۴۲: فرق شوصه و ذات‌الجنب ۸۷
- سؤال ۴۳: فرق ورم ریه و ذات‌الجنب ۸۹
- سؤال ۴۴: فرق ورم عضله داخلی در شوصه با ورم عضله خارجی ۸۹
- سؤال ۴۵: فرق ذات‌الجنب با ورم غشاء کبد ۸۹
- مطلب هشتم: تشخیص افتراقی بیماری‌های معده ۹۱
- سؤال ۴۶: خروج غذا از معده به سبب ضعف قوه ماسکه و قوت حرکت دافعه ۹۱

- سؤال ۴۷: نقصان هضم تابع نقص فعل قوه مغیره و تابع نقص قوه ماسکه ۹۲
- سؤال ۴۸: تفاوت بی‌اشتهایی به واسطه استرخاء فم معده با شدت بروودت ۹۳
- سؤال ۴۹: بی‌اشتهایی تابع عدم امتصاص عروق فم معده با تابع استرخاء معده ۹۳
- سؤال ۵۰: فرق فساد غذا به واسطه خلط متشرب در خمل معده با فساد غذا به واسطه خلط موجود در نفس معده ۹۴
- سؤال ۵۱: فرق قیء به علت ضعف فم معده با قی ناشی از خلط موجود در معده ۹۵
- هیضه اطفال ۹۶
- سؤال ۵۲: شهوت کلیتیه بعلت افراط تحلیل بدن و یا به دلیل بروودت معده ۹۸
- سؤال ۵۳: فرق عطش به سبب حرارت معده با عطش به علت یبوست معده ۹۸
- سؤال ۵۴: فرق عطش به دلیل ریوی با عطش به دلیل معده ۹۹
- سؤال ۵۵: فرق ذرب با زلق الامعاء ۹۹
- سؤال ۵۶: فرق درد کلیه به دلیل سنگ با درد به دلیل قولنج ۱۰۱
- درمان سنگ‌های کلیه و مثانه ۱۰۳
- سؤال ۵۷: درد قولنج ناشی از سنگ در امعاء و یا به علت خلط غلیظ بلغمی ۱۰۵
- سؤال ۵۸: فرق زحیر ناشی از احتباس ثفل با زحیر ناشی از لذع مواد حاذه ۱۰۸
- مطلب نهم: تشخیص افتراقی بیماری‌های کبد ۱۱۰
- سؤال ۵۹: فرق ورم لحم کبد با ورم غشاء کبد ۱۱۰
- سؤال ۶۰: اسهال کبدی به علت سده ماساریقا یا به سبب ضعف جذب کبد ۱۱۰
- سؤال ۶۱: فرق اسهال ناشی از ماقبل کبد با اسهال به سبب مابعد کبد ۱۱۱
- سؤال ۶۲: اسهال خونی ناشی از سده کبد و یا به دلیل ضعف قوه مغیره ۱۱۲
- سؤال ۶۳: اسهال خونی کبد ناشی از ضعف قوه مغیره و یا ضعف قوه ماسکه ۱۱۲
- سؤال ۶۴: اسهال خونی کبد ناشی از انفجار دبیله و یا به دلیل سده کبد ۱۱۳
- سؤال ۶۵: فرق اسهال خونی کبدی با اسهال خونی معوی ۱۱۴
- سؤال ۶۶: یرقان به سبب پرشدگی کیسه صفرا و یا سده در مجرای کیسه صفرا ۱۱۵

- سؤال ۶۷: فرق یرقان به واسطه سده در مجرای کیسه صفرا متصل به کبد با یرقان به واسطه سده در مجرای کیسه صفرا متصل به امعاء ۱۱۶
- سؤال ۶۸: فرق یرقان به سبب سخونت عروق با یرقان به سبب سخونت کبد ۱۱۶
- سؤال ۶۹: فرق استسقاء به سبب سده در مجرای کلیه با استسقاء از ضعف کبد .. ۱۱۸
- سؤال ۷۰: فرق صلابت طحال به واسطه ورم یا صلابت طحال ناشی از ریح ۱۲۰
- مطلب دهم: تشخیص افتراقی بیماری‌های کلیه ۱۲۲
- سؤال ۷۱: فرق سنگ کلیه با سنگ مثانه ۱۲۲
- سؤال ۷۲: فرق ورم در کلیه با ورم در غشاء و عروق کلیه ۱۲۲
- سؤال ۷۳: فرق درد کلیه به علت ورم با درد به علت حبس بول ۱۲۲
- سؤال ۷۴: فرق درد کلیه ناشی از سنگ با درد کلیه به دلیل ریح ۱۲۳
- سؤال ۷۵: تفاوت سختی ادارار به واسطه ورم مثانه با علت سنگ مثانه ۱۲۳
- سؤال ۷۶: فرق سختی ادارار ناشی از خون منجمد در مثانه با علت وجود سنگ ۱۲۴
- سؤال ۷۷: فرق سختی ادارار به دلیل حدت با سختی ادارار ناشی از سنگ ۱۲۴
- سؤال ۷۸: احتباس بول به دلیل سده مجرای فوق مثانه و یا تحت مثانه ۱۲۵
- سؤال ۷۹: احتباس بول بعلت سده در ریشه آلت و یا به علت امتلای مثانه ۱۲۵
- سؤال ۸۰: فرق سختی ادارار به علت خشکی آلت با علت تندی بول ۱۲۶
- سؤال ۸۱: فرق سختی ادارار به علت ضعف جذب کلیه با علت ضعف دفع کلیه ۱۲۶
- سؤال ۸۲: تفاوت تقطیر بول به علت استرخاء عضله مثانه با علت حدت ۱۲۸
- سؤال ۸۳: فرق نعوظ به سبب اتساع عروق در آلت با وجود ریح در عصب آن ۱۲۹
- سؤال ۸۴: فرق سیلان منی به علت رقت با سیلان به علت ضعف قوه ماسکه ... ۱۲۹
- سؤال ۸۵: فرق فتق روده‌ای با فتق چادرینه ۱۳۰
- مطلب یازدهم: تشخیص افتراقی تب‌ها ۱۳۲
- سؤال ۸۶: تب یوم انسدادی بعلت سده دهانه‌های عروق با سده در منافذ بدن .. ۱۳۲
- سؤال ۸۷: فرق تب انسدادی به سبب کثرت خون با تب به سبب غلظت اخلاط .. ۱۳۲
- سؤال ۸۸: فرق تب سدی از مطنبه با تب غلیانیه از مطنبه ۱۳۳

- سؤال ۸۹: فرق تب محرقة صفراوی با تب محرقة حاصل از بلغم مالح ۱۳۵
- سؤال ۹۰: محرقة با ماده در عروق حوالی قلب با ماده در عروق حوالی معده ۱۳۶
- سؤال ۹۱: فرق خمس و سدس و سبع بلغمی و سوداوی ۱۳۸
- سؤال ۹۲: فرق خمسين و غبّ ۱۳۹
- سؤال ۹۳: فرق سبعین و ربع مستوی ۱۳۹
- مطلب دوازدهم: تشخیص افتراقی بثور و اورام و قروح و زخم‌ها ۱۴۳
- سؤال ۹۴: فرق شیرینج با نار فارسی ۱۴۳
- زخم کشاله ران، بغل، گوش و چین کردن کودک (از گرما، چرک، عرق، بول) ۱۴۴
- سؤال ۹۵: فرق قروح خبیثه با آکله ۱۴۵
- سؤال ۹۶: فرق غانقرایا و شقاقلس ۱۴۵
- سؤال ۹۷: فرق فلقمونی و حُمره ۱۴۷
- سؤال ۹۸: فرق فساد غذا در بدن ناقه با فساد اخلاط در جمیع بدن ۱۴۸
- سؤال ۹۹: عرق بدن ناقه بعلت ضعف حرارت غریزی با علت پر خوری ۱۴۹
- مقاله سوم: پاسخ به سؤالات دشوار و پیچیده ۱۵۴
- سؤال ۱۰۰: دلیل چهارگانه بودن اخلاط ۱۵۴
- سؤال ۱۰۱: دلیل تقدم خلقت قلب بر جمیع اعضاء ۱۵۴
- سؤال ۱۰۲: دلیل عدم دفع بول و دفع منی در خواب ۱۵۵
- سؤال ۱۰۳: دلیل خروج ارادی بول و براز ۱۵۶
- سؤال ۱۰۴: دلیل عدم خروج طبیعی یا مطلقاً ارادی منی ۱۵۶
- سؤال ۱۰۵: ارتباط خون حیض و شیر مادر ۱۵۷
- سؤال ۱۰۶: منشأ مدفوع نوزادان ۱۵۷
- سؤال ۱۰۷: حالات جنین در رحم ۱۵۸
- سؤال ۱۰۸: رابطه مرگ نوزادان با سن پدر و مادر ۱۵۸
- سؤال ۱۰۹: دلیل کوچکی یا بزرگی جثه نوزادان ۱۵۹
- سؤال ۱۱۰: دلیل امید به حیات نوزاد هفت ماهه ۱۶۰

- سؤال ۱۱۱: فائده و سبب ریش در مردان ۱۶۳
- سؤال ۱۱۲: سبب عدم وجود ریش در خواجگان و نوزادان ۱۶۳
- سؤال ۱۱۳: دلیل بلند نشدن موی ابروان و مژگان و فائده آن دو ۱۶۴
- سؤال ۱۱۴: دلیل عدم رویش مو در کف دست و پا و پیشانی ۱۶۴
- سؤال ۱۱۵: دلیل زیادتر بودن موی جلوی بدن ۱۶۵
- سؤال ۱۱۶: علت رویش مو و ناخن مردگان ۱۶۵
- سؤال ۱۱۷: علت سرعت پیری زنان و خواجگان ۱۶۵
- سؤال ۱۱۸: سبب بخیل بودن زنان و خواجگان ۱۶۵
- سؤال ۱۱۹: دلیل مخصوص بودن پیری به انسان در میان حیوانات ۱۶۶
- سؤال ۱۲۰: مفهوم کثیرالمقدار یا قليلالمقدار بودن مرض ۱۶۶
- سؤال ۱۲۱: چگونگی جذب معکوس مواد به معده هنگام گرسنگی شدید ۱۶۷

رساله اسہالیہ

۱۶۹.....	تصاویر کتاب.....	۱۷۳.....	اناردان.....
۱۷۱.....	مقدمہ (تدابیر کلی و مشترک).....	۱۷۳.....	اسارون.....
۱۷۳.....	فصل یک: بیان ادویہ مفرد.....	۱۷۳.....	اقاقیا.....
۱۷۶.....	حبّ الزیب.....	۱۷۳.....	انسون.....
۱۷۶.....	خطمی.....	۱۷۳.....	آنجبار.....
۱۷۶.....	خرنوب.....	۱۷۳.....	بزر قطونا.....
۱۷۶.....	شرفہ.....	۱۷۳.....	بزر الکرات.....
۱۷۷.....	خشخاش.....	۱۷۴.....	بزر شیت.....
۱۷۷.....	خلاف.....	۱۷۴.....	بزر البنج.....
۱۷۷.....	خار عمک.....	۱۷۴.....	بارہنگ.....
۱۷۷.....	دم الاخوین.....	۱۷۴.....	بُسد.....
۱۷۷.....	دوقر.....	۱۷۴.....	بلوط.....
۱۷۷.....	دوغ.....	۱۷۴.....	بہدانہ.....
۱۷۷.....	روغن گل سرخ.....	۱۷۴.....	بیض.....
۱۷۷.....	ریوند چینی.....	۱۷۴.....	بزرک.....
۱۷۸.....	رازیانج.....	۱۷۵.....	بادام و روغن او.....
۱۷۸.....	زرنیخ.....	۱۷۵.....	بہمنین.....
۱۷۸.....	زرشک.....	۱۷۵.....	بہ کلیہ بز.....
۱۷۸.....	سحاق.....	۱۷۵.....	پوست انار ترش.....
۱۷۸.....	سپستان.....	۱۷۵.....	نریاک.....
۱۷۸.....	سنجد.....	۱۷۵.....	تخم مرو.....
۱۷۸.....	سیب ترش.....	۱۷۵.....	تخم کرفس.....
۱۷۸.....	شاهدانج.....	۱۷۶.....	تیواج خطائی.....
۱۷۹.....	شاخ بز کوهی.....	۱۷۶.....	تخم گشنیز.....
۱۷۹.....	شاهسفرم.....	۱۷۶.....	جندیستر.....
۱۷۹.....	صندل زرد و سفید.....	۱۷۶.....	جو مقشّر.....
۱۷۹.....	صمغ عربی.....	۱۷۶.....	خماض.....
۱۷۹.....	طباشیر.....	۱۷۶.....	حبّ الأس.....
۱۷۹.....	طرائیث.....		
۱۷۹.....	طین رومی.....		

۱۸۰.....	کمون کرمانی.....	۱۷۹.....	عصاره لحیه النیس.....
۱۸۰.....	کاغذ آبی سوخته.....	۱۷۹.....	غفص.....
۱۸۰.....	کیرا.....	۱۷۹.....	عدس.....
۱۸۱.....	گلنار فارسی.....	۱۷۹.....	عنب‌الثعلب.....
۱۸۱.....	گل ارمنی.....	۱۸۰.....	قُرْنَمَل.....
۱۸۱.....	میعه سایله.....	۱۸۰.....	کندر.....
۱۸۱.....	مرمکی.....	۱۸۰.....	کهریا.....
۱۸۱.....	نشاته.....	۱۸۰.....	کرمازج.....
۱۸۱.....	نانخواه.....	۱۸۰.....	کُتار.....
۱۸۱.....	نیلوفر.....		
۱۸۲.....	فصل دو: تعریف انواع اسهال و بیان اسباب و درمان آن.....		
۱۸۵.....	فصل سه: اغذیه.....		
۱۸۷.....	باب‌ها.....		
۱۸۸.....	باب اول: اسهال معدی.....		
۱۸۸.....	فصل یک: ضعف هاضمه معده.....		
۱۹۳.....	فصل دو: ضعف قوه ماسکه.....		
۱۹۶.....	باب دوم: اسهال معوی.....		
۲۱۰.....	فصلی در زحیر.....		
۲۱۶.....	باب سوم: اسهال دماغی (زحیر).....		
۲۱۸.....	باب [بی‌شماره]: اسهال مراری.....		
۲۲۰.....	باب چهارم: اسهال طحالی.....		
۲۲۱.....	باب پنجم: اسهال کبدی یا دوسنطاریا.....		
۲۳۰.....	باب ششم: معده و امعاء و کبد و طحال.....		
۲۳۰.....	فصل اول: اسهال به سبب کاهش تحلیل قُضول و امتلاء از اخلاط فاسد.....		
۲۳۱.....	فصل دوم: در اسهال ویانی.....		
۲۳۳.....	طاعون.....		
۲۳۴.....	فصل سوم: اسهال دوری.....		
۲۳۵.....	فصل چهارم: اسهال ذویاتی.....		
۲۳۶.....	فصل پنجم: اسهال بحرانی.....		
۲۳۸.....	خاتمه: ادویه مرکه.....		

۲۳۹	فصل یک: سفوفات
۲۴۰	سفوف انیسون
۲۴۰	سفوف جوزبوا
۲۴۰	سفوف مقلباتا
۲۴۱	سفوف حب الرمان
۲۴۱	سفوف یحیی بن ماسویه
۲۴۱	سفوف طین
۲۴۲	سفوف امام (ع)
۲۴۲	سفوف شاه دانج
۲۴۲	سفوف که قطع اسهال بواسیر کند
۲۴۳	سفوف که اسهال دموی و نزف الظم را نافع باشد
۲۴۳	سفوف نابض نافع اسهال بواسیر
۲۴۳	سفوف نافع اسهال ذوبانی
۲۴۴	سفوف که اسهال مزمن معدی را و معوی را نافع است
۲۴۴	سفوف افیون
۲۴۴	سفوف که قطع می کند اسهال اطفال را
۲۴۴	سفوف نفع می کند کسی را که سسهل خورده باشد
۲۴۴	سفوف نافع اسهال و سعال
۲۴۵	سفوف که سحج امعاء و ذرستاریا را نافع است
۲۴۵	سفوف نافع اسهال معوی و کیدی
۲۴۵	سفوف سماق
۲۴۵	سفوف خرنوب
۲۴۶	سفوف که حبس شکم بکند در ساعت
۲۴۷	فصل دو: اقراص
۲۴۸	قرص طباشیر
۲۴۸	قرص طباشیر کافوری افیون دار
۲۴۸	قرص کافوری
۲۴۹	قرص راوند
۲۴۹	قرص کهرباء
۲۴۹	قرص زحیر
۲۵۰	قرص جلتار
۲۵۱	قرص طباشیر

۲۵۱	فرص کافور
۲۵۱	فرص بزوری
۲۵۲	فصل سه: معاجین
۲۵۳	معجون میغه سائله
۲۵۳	جوارش خوزی
۲۵۴	جوارش خبث الحديد
۲۵۵	جوارش طباشیر کافوری
۲۵۵	جوارش طباشیر افیونی
۲۵۵	جوارش کافوری
۲۵۵	جوارش ساق
۲۵۶	معجون افیونی
۲۵۶	معجون برشعنا
۲۵۸	فصل چهار: حیوانات (حب زحیره، حب زرنیخ)
۲۶۰	فصل پنج: ضمادات، اطلیه و
۲۶۰	ضماد نافع زلق الامعاء و اسهال
۲۶۱	آب آمن ناب
۲۶۱	صفت آب طباشیر
۲۶۱	ماء اللحم
۲۶۲	ماء کفوری

بوره الساعه

۲۶۶	تصاویر کتاب
۲۶۷	مقدمه
۲۷۲	باب اول: درد سر
۲۷۴	باب دوم: درد شقیقه
۲۷۵	باب سیم: صرع
۲۷۶	باب چهارم: زکام و نزله
۲۷۸	باب پنجم: درد چشم
۲۸۰	باب ششم: درد دندان
۲۸۱	باب هفتم: تدبیر کردن دندان که بدون کلیتین به آسانی کنده شود
۲۸۲	باب هشتم: بدبوئی دهان
۲۸۳	باب نهم: خنثی و ذبحه
۲۸۴	باب دهم: چسبیدن زلو به حلق
۲۸۵	باب یازدهم: امراض گوش
۲۸۶	باب دوازدهم: خون آمدن از بینی
۲۸۷	باب سیزدهم: قولنج ایلاووسی
۲۸۹	باب چهاردهم: زحیر
۲۹۰	باب پانزدهم: اسهال معده
۲۹۱	باب شانزدهم: خروج مقعده
۲۹۲	باب هجدهم: بواسیر
۲۹۴	باب هیجدهم: نواصیر
۲۹۵	باب نوزدهم: عرق النساء و وجع ورک
۲۹۷	باب بیستم: جرب
۲۹۹	باب بیست و یکم: خارش دست و پا و سایر اعضا
۳۰۰	باب بیست و دویم: علاج سوختگی آتش
۳۰۱	باب بیست و سیم: علاج کسی که از راه چوب یا به غیر زده باشند [سقطه و ضربه]
۳۰۲	باب بیست و چهارم: در خستگی و تعب که از ریاضت و سواری به هم رسد
۳۰۳	باب بیست و پنجم: در تدبیر حفظ موی از سفید شدن
۳۰۴	باب بیست و ششم: در تدبیر رفع و ستردن موی بی نوره
۳۰۵	باب بیست و هفتم: در گند بغل و گند عرق
۳۰۶	باب بیست و هشتم: تدبیر رفع لاغری مفرط
۳۰۸	باب بیست و نهم: بیان احتیاط از زهرها
۳۱۰	باب سیام: علاج سمومات خاصه
۳۱۷	فصلنامه
۳۲۷	فهرست منابع مورد استفاده